

Så söker du tillstånd för tillverkning av spräng- ämne med laddtruck

En information från Myndigheten för
samhällsskydd och beredskap (MSB)

Uppdaterad september 2010

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
Kontaktperson Lorens van Dam
Publ.nr MSB 0089-09
Uppdaterad september 2010

Innehållsförteckning

Inledning	4
Vad gäller informationen?	4
Kort om mobil tillverkning av explosiv vara	5
1. Tillstånd	6
1.1 Tillståndsplikt - vad säger lagen?	6
1.2 Vem ska ha tillståndet?	6
1.3 Vad krävs för att få tillstånd?	6
1.3.1 Vilka krav ställs på föreståndaren?	7
1.3.2 Vilka handlingar behöver MSB?	7
1.4 Behöver jag nytt tillstånd för varje ny plats jag spränger på?	8
2. Mer information	10
2.1 Finns det mera som jag kan behöva känna till?	10
2.2 Var får jag svar på ytterligare frågor?	11

Inledning

Vem riktar sig denna information till?

Information riktar sig till dig som använder eller tillhandahåller laddtruckar och andra mobila enheter för tillverkning av sprängämnen, t ex vid sprängning på byggarbetsplatser.

Vad gäller informationen?

Tillverkning av explosiva varor, som t ex sprängämnen, är tillståndspliktig. Denna information beskriver vem som ska söka tillståndet när den explosiva varan tillverkas i mobila enheter (laddtruckar). Informationen behandlar också vad tillståndsansökan ska innehålla och en del av de krav som ställs.

Denna broschyr innehåller information om och förtydligande av regelverket för tillverkning av explosiv vara när den sker i mobila enheter.

Broschyrens texter är i sig inte bindande regler, men den hänvisar på flera ställen till de lag-, förordnings- och föreskriftstexter som gäller för hanteringen.

Kort om mobil tillverkning av explosiv vara

Laddtruckarna, som ibland kallas MEMU¹, använder utgångsämnen som var för sig inte är explosiva. Den stora volymen (bulken) utgörs av en emulsion, suspension eller gel baserad på ammoniumnitrat. Emulsionen kallas ibland "ANE-matris"² eller bara "matris". Emulsioner, suspensioner och geler som godkänts för transport i ADR-klass 5.1 (oxiderande ämnen), har UN-nummer 3375.³ Det förekommer också att en lösning baserad på ammoniumnitrat⁴ och olja, i separata behållare, utgör huvudingredienserna för sprängämnet. Ibland tillsätts även fasta ammoniumnitratprills (AN-prills) i den slutliga blandningen.

Vid laddningen i borrhålen tillsätts antingen ett kemiskt ämne som bildar gasbubblor eller små mikrosfärer, och därmed uppstår ett sprängämne. Processen kallas ibland för att man "känsliggör" utgångsämnet. Det är alltså i laddningsmomentet som den explosiva varan tillverkas.

---

¹ MEMU står för Mobile Explosives Manufacturing Unit.

² ANE står för Ammonium Nitrate Emulsion.

³ Se MSBFS 2009:2 om transport av farligt gods på väg och i terräng (ADR-S)

⁴ Ibland ingår andra oorganiska nitrater så som natrium- eller kalciumnitrat i lösningen.

1. Tillstånd

1.1 Tillståndsplikt - vad säger lagen?

Enligt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor (LBE) ska den som hanterar explosiva varor ha tillstånd till det.⁵ I lagen anges även att det är MSB som prövar frågor om tillstånd till tillverkning av explosiva varor.⁶ Reglerna för tillverkning av explosiva varor finns i MSB:s föreskrifter SÄIFS 1998:4.

1.2 Vem ska ha tillståndet?

Enligt LBE är det den som hanterar den explosiva varan som ska ha tillståndet.⁷ Vanligen utgörs detta av en juridisk person. Avgörande för om ett företag är "den som hanterar" explosiv vara i laddtrucken är om företaget har såväl rättsliga som faktiska möjligheter att bestämma över hanteringen. Företaget ska ha möjligheter att styra över var arbetet sker, vilka verktyg och maskiner som används, hur arbetet leds, vilka rutiner som används m m. Möjligheten för företaget att bestämma över hanteringen ska omfatta alla moment i hanteringen, inklusive åtgärder för att förhindra olyckor och för att förhindra att obehöriga kommer åt laddtruck, utgångsämnena eller färdig vara. Företaget ska även ha möjlighet att vidta säkerhetsåtgärder under pågående arbete och kunna stoppa arbetet när det behövs av säkerhetsskäl.

Ovanstående innebär att det vanligtvis är det företag som i praktiken utför själva laddningen som ska ha tillståndet för tillverkning av explosiv vara. Om laddningen sköts på entreprenad, vilket är vanligt på byggarbetsplatser, är det alltså entreprenören som utför laddningsarbetet som ska ha tillståndet. I vissa fall kan det vara så att den personal som bedriver laddningsarbetet helt lyder under det företag som levererar utrustningen för den mobila tillverkningen, och då kan det vara detta företag som ska ha tillståndet.

Skälet till tillståndskravet är att pröva om tillverkningen av explosiv vara kan ske på ett säkert sätt. Det är därför den som har kontroll över den faktiska tillverkningen och den personal som bedriver arbetet som ska prövas.

1.3 Vad krävs för att få tillstånd?

I MSB:s föreskrifter (SÄIFS 1998:4) om tillverkning av explosiva varor anges vilka regler som gäller. Det ställs ett antal krav på den som tillverkar explosiva varor, med syftet att förebygga olyckor. Ett av de grundläggande kraven är att det ska finnas en föreståndare för tillverkningen.

---

⁵ Se 16 § LBE.

⁶ Se 18 § LBE.

⁷ Se 16 § LBE.

1.3.1 Vilka krav ställs på föreståndaren?

Föreståndaren ska verka för att verksamheten bedrivs i enlighet med de krav som ställs, vilket innebär att hon/han ska vara lämplig för uppgiften, ha god kunskap om de explosiva varorna och tillverkningen av dem, samt de befogenheter som är nödvändiga.⁸ Det finns inga formella krav – tillräcklig kunskap kan fås genom en kombination av utbildning och erfarenhet. Det är dock viktigt att kunskapen/erfarenheten är relevant för den tillverkning som sker med laddtrucken. Föreståndarens lämplighet och kunskap får alltså bedömas i varje enskilt fall. En förutsättning för att föreståndaren ska anses lämplig är att denne inte är dömd för allvarigare brottslighet. Med nödvändiga befogenheter menas att föreståndaren ska kunna avbryta arbetet när hon/han bedömer att det behövs ur säkerhetssynpunkt.

Föreståndaren ska vara tillgänglig när tillverkning bedrivs, vilket inte nödvändigtvis behöver betyda att hon/han är på tillverkningsplatsen. Det ska dock alltid finnas en person med ledningsansvar närvarande på platsen när tillverkning sker, och det ställs kunskapskrav även på denna person. Dessa krav ökar om föreståndaren inte finns på plats eller inte kan infinna sig inom kortare tid. Det finns inget krav på att föreståndaren är anställd av det företag som har tillstånd för tillverkningen, d v s det finns inget som hindrar att föreståndare engageras utifrån. Föreståndaren ska dock ges ett tydligt uppdrag och de befogenheter och faktiska möjligheter som behövs för att denne ska kunna fullgöra sina uppgifter.

1.3.2 Vilka handlingar behöver MSB?

Vid en ansökan om tillverkning av explosiva varor bedömer MSB om hanteringen uppfyller de krav som ställs enligt LBE och förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor (FBE) samt MSB:s föreskrifter SÄIFS 1998:4. För detta behöver MSB underlag. Följande handlingar är vanligtvis tillräckliga:

1. Sökandes namn, hemvist och adress. Om den som söker tillståndet är en juridisk person ska organisationsnummer och kontaktperson anges. Om den tillståndssökande är en fysisk person ska personnummer anges. Notera att MSB begär utdrag ur polisens belastnings- och misstankeregister för fysiska personer som söker tillstånd.
2. Förvaltarfrihetsbevis eller konkursfrihetsbevis samt bevis om frihet från näringsförbud. Om sökande är bosatt eller registrerad i en annat land krävs motsvarande handlingar från detta.
3. Beskrivning av tillverkningsmetoder, maskiner och annan utrustning som ska användas, samt underhålls- och säkerhetsrutiner. Uppgifter om vilka utgångsämnen som används för att tillverka sprängämnet,

---

⁸ Se 9 § LBE samt Kap. 6 SÄIFS 1998:4.

vilken teknik som används för känsliggörandet och den mobila tillverkningsenhetens beteckning ska ingå. Det är viktigt att utgångsämnen och eventuella mellanprodukter är avsedda för den aktuella laddningstekniken.

4. Uppgifter om föreslagen/föreslagna föreståndare:
  - a. Fullständigt för- och efternamn
  - b. Personnummer
  - c. Bostadsadress
  - d. Dokumenterad kunskap och erfarenhet av de explosiva varor som ska hanteras
  - e. Tilltänkt ansvarsområde
  - f. Dokument som visar föreståndarens befogenheter

Notera att MSB begär utdrag ur polisens belastnings- och misstankeregister för personer som föreslås som föreståndare.

5. Dokument som visar att laddtrucken uppfyller kraven på säkerhet. Detta kan t ex visas genom intyg från arbetsmiljöverket, eller för CE-märkta laddtruckar genom försäkran om överensstämmelse. För laddtruckar godkända i annat land krävs motsvarande uppgifter.
6. Om sprängämnet omfattas av krav på CE-märkning ska försäkran om överensstämmelse bifogas.

På grund av det nya tjänstedirektivet, 2006/123/EG, vilket börjar tillämpas den 29 december 2009, behöver inte tjänsteutövare från EU och EES-länderna uppvisa original av nationella godkännanden, intyg eller liknande. Inte heller behöver tjänsteutövarna uppvisa auktoriserade översättningar av dokumenten. MSB kan dock vid behov komma att kontrollera lämnade uppgifter direkt från respektive land.

1.4 Behöver jag nytt tillstånd för varje ny plats jag spränger på?

Tillstånd för tillverkning av explosiv vara kan vara generella och ges för tillverkning med en viss laddtruck på ospecificerad plats. Ett sådant tillstånd gäller dock endast för den tillståndssökande, den/de föreståndare och den utrustning och det sprängämne som tillståndet söks för. Därutöver kan tillståndet förenas med ytterligare villkor. Omfattningen av och villkoren för tillståndet framgår av tillståndsbeslutet.

Observera att tillståndet som MSB utfärdar endast gäller för tillverkningen, inte för själva sprängningen. Tillstånd för sprängningen behövs när denna sker inom detaljplanelagt område och ska sökas hos Polismyndigheten.

2. Mer information

2.1 Finns det mera som jag kan behöva känna till?

I anslutning till tillverkning av explosiva varor sker oftast också förvaring av explosiva varor. På byggarbetsplatser där sprängning sker med laddtruckar finns det vanligtvis tändare/sprängkapslar och "boostrar" som är explosiva varor. För förvaringen av dessa krävs tillstånd enligt LBE, och det är kommunen som i de allra flesta fall prövar tillståndsansökan.⁹ Förvaring av explosiva varor regleras i MSB:s föreskrifter MSBFS 2010:5.

Om för transport i ADR-klass 5.1 godkända¹⁰ emulsioner, suspensioner eller geler baserade på ammoniumnitrat förvaras i medbrinnande behållare är själva förvaringen i dagsläget inte tillståndspliktig enligt LBE. Med medbrinnande behållare menas behållare som smälter om de utsätts för brand, t ex behållare av plast eller aluminium. I icke-medbrinnande behållare, t ex behållare av stål, kan dessa ämnen dock utgöra en explosionsrisk såvida inte tillräcklig tryckavlastning finns. I sådana fall behövs tillstånd till förvaring av explosiv vara för dessa emulsioner, suspensioner och geler.

LBE omfattar utöver explosiva varor även brandfarliga gaser och vätskor, samt brandreaktiva varor.¹¹ Ammoniumnitratprills och lösningar innehållande mer än 80% ammoniumnitrat är brandreaktiva varor.¹²

Hanteringen av brandfarliga vätskor (t ex spolarvätska, diesel och många lösningsmedel) regleras genom SÄIFS 2000:2, och hanteringen av brandfarliga gaser (t ex gasol och acetylen) regleras genom SÄIFS 1998:7. För hantering av större mängder brandfarliga vätskor och gaser krävs tillstånd från kommunen¹³, se MSB:s författning SÄIFS 1995:3 för mängdgränser. Tillståndet kan dock ersättas med en anmälan till Räddningstjänsten för sådana byggnads- och anläggningsarbeten där förvaringen inte pågår längre än sex månader.¹⁴

Hanteringen av ammoniumnitrat (prills och koncentrerade lösningar) regleras genom MSB:s författning SÄIFS 1995:6. För kemiska processer och mekaniska förfaranden där ammoniumnitrat ingår, samt för förvaring av mer än 10 ton ammoniumnitratprills, krävs tillstånd från kommunen, se SÄIFS 1995:6. Detta tillstånd söks i vanliga fall tillsammans med tillståndet för brandfarliga vätskor och gaser så som beskrivet ovan.

---

⁹ Se 18 § LBE.

¹⁰ Dvs. emulsioner, suspensioner och geler med UN-nummer 3375.

¹¹ Se 3 § LBE och MSB:s föreskrifter MSBFS 2010:4.

¹² Förutsatt att de tekniska specifikationerna enligt Kap. 1 SÄIFS 1995:6 möts.

¹³ Se 16 § LBE.

¹⁴ Se 1.4 SÄIFS 1995:3.

2.2 Var får jag svar på ytterligare frågor?

Enheten för farliga ämnen på MSB handlägger tillståndsansökningar för tillverkning av explosiva varor. Dit kan du också vända dig med dina frågor. Telefon 0771-240 240 (växel). Fråga efter någon explosivhandläggare på Enheten för farliga ämnen.

För tekniska frågor om utrustning etc hänvisas till leverantörerna.

För frågor som rör tillstånd för själva sprängningsarbetet hänvisas till Arbetsmiljöverket (som skriver föreskrifterna) eller till den lokala Polismyndigheten (som handlägger tillståndsansökningar).

Lagen (2010:1011) och förordningen (2010:1075) om brandfarliga och explosiva varor och samtliga MSB:s föreskrifter finns att ladda ned på MSB:s webbplats (www.msb.se).

